

Mikela Huarte Arraras
Arakil, Nafarroa (1898)

Aurkibidea

Biografia

Ihabarren jaioa 1898an. Ama Ihabarkoa bertakoa zuen eta aita, berriz, Uharte-Arakilgoa.

Zintak

AKL-003

- **Proiektua:** Koldo Artola: Ziorditik Uztarrozeraino
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artola Kortajarena, Koldo
- **Data:** 1988-01-01
- **Iraupena:** 8 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Emalea:** Artola Kortajarena, Koldo

AKL-006

- **Proiektua:** Solstizioen inguruko ospakizunak Nafarroako zenbait hizkeratan emanak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artola Kortajarena, Koldo

- **Data:** 1989-01-01
- **Iraupena:** 12 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Aranzadi elkarte

AKL-007

- **Proiektua:** Solstizioen inguruko ospakizunak Nafarroako zenbait hizkeratan emanak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artola Kortajarena, Koldo
- **Data:** 1988-01-01
- **Iraupena:** 7 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Aranzadi elkarte

Pasarteak

1. Kanpai klaseak; hil-ezkila jotzeko erak

- **Erref:** AKL-003/001
- **Iraupena:** 0:03:19. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:03:19
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak

Laburpena:

<p>Hil-ezkilak bi eratakoak izaten ziren, hiltzen zena adinekoa edo umea izan. Beste kanpai klase batzuk. Arruazun lehiaketa egiten omen dute ezkilak jotzen.</p>

Transkripzioa

- (Lehengo batean) esan zenuen, kanpaiak (ezkilak) nola jotzen zituzten...
 - Ah, ezkille?
 - Bai, elizakoak, hiltzen zelarik gizon zahar bat edo hiltzen balin bazen haur bat eta...
 - Ah, bai, gizon zar bat iltzen tzënian? ta, ola... ya mötille ere bai: tin-tan, ta, aurrek txiki ziren? ttin-ttan, ttinttan, ttin-ttan... alegreaö.
 - Eta beste modurik bazen?
 - Ez, ez, ez, ez; bi, bi... bi modu, bai, bi modu.
 - Eta balin bazen uholdea edo, inundación edo sua edo...?
 - Ah! sue zenian? ezkille... göotik: ban-dan-dan-dandan!... an, zen guzie... ola: dan-dan-dan-dan-dandan-gun-dan-dan, geldittu be ya, ezkiko, (zuzenduz:) erriko ezkille? orein?... eztokete... soñuik beñon, ezkille zen izugarrisko... ona, ta orei're... nik uste nuen ezkillek etzeela... etzeela gastatzen ta ezkillek ee, soñue juan, juan itten dakiote!... oin eztokete soñuik, e? juan den urtian ez, aburra(g)o, oin dela bi urte juan... juan giñen? an aldamenekuaki(n)? ta beala erriko kontuek atra giñuzen ta esan nion nik: "Ezkillek ee kanbieta dee orein -esan nion nik- eztokete soñuik" eta, "Egie da, eztokete sonuik". Ta gëo, tor nitzenian, emen ee, aittu nuen, ezkillek ee galtzen dutela soñuä; ta... konpondu in biar dee, ta eztute konponzen ta eztokete kasi soñuik; len? ezkil betzek, Jesus!... aitzen tzeen, nik eztakit noaiño, ta orin oso motela, dao... Klaro, apezare... prexakan ibiltzen da...

- Esaten dute ezkila onak Arruazukoak direla...
 - Arbazukoak dee?... bai, iez in tzuten e... apuste!
 - Bai, konkurso edo apostu edo...
 - Konkurso, bai, bai... ta ni arrittuik, gue errikuak ee, nola etzuen ee...
 Jesus! ezkil betzeök!... Gëo, mutillek o, bai... prozesioak itten zittuten Ama Birjiñen egunian ta... eztakit erri guzie barna, Ama Birjiñekin? te, ezkilllek...
 mira: bandiatzen bezeleixen, bi ezkil?, bandiatzen bezeleixen jotzen zittuten, ta zen ederki! ta oräin ez, oräin, eztokete soñuik, oso soñu...
 tristea dokete; ta, eztu iñok kasuik itten... eztu iñok kasuik itten. Apeza esan duune... Iruñen daö, ta... tortzen da, astëan bi egunes, iendian maten du meza prexaka, bi dö iru erri badauzki, meza emateko, ta eztoke... eztoke denborik.

2. Konjuruak zertarako eta nola egiten ziren

- **Erref:** AKL-003/002
- **Iraupena:** 0:04:41. **Hasi:** 00:03:19. **Bukatu:** 00:08:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

<p>Erauntsi arriskua zegoenean apaizak konjurua egiten zuen. Konjuruaren inguruko azalpenak.</p>

Transkripzioa

- Eta ekaitza eta... 'ekaitza' esaten da? tempestad, tormenta...
 - Ekaitza ez...
 - Edo erauntsi edo, nola da?
 - Bai, erauntsie... bai.
 - Konjuroak-eta egiten ziren?
 - Konjuroak? bai, asko!...
 - Erauntsia izatean edo?...
 - Konjuroak? arri eta, ola... amenazätzen tzuenean? ittin tzuen apezak konjuroa; ta, konjuru itten giñuzen, espera... Aszensio-bezperan, iru egunes, juaten giñen, errotaa? ta... Konjurotoki, ta... Kanposantue, iru; letaniak ee, leitzen, kantatzen: Santa Catalina, ta Santa... Jesus! oietatik!... Jexux! latin bait'ere, e? zenbait aldiz, en latín... sí.
 - Eta konjuroa nola egiten zuen apezak?
 - Pues, meza beño len, juaten giñen, bagiñen kon-, bagiñakien konjuroa zela ta, elizetik, juaten giñen elizia, ta elizetik, atratzen giñen prozesioan; apeza? bi monagilloak bee... nola esaten diote orai? eztakie akordatzen...
 - Gurutzearekin?
 - Jesus! nola esaten dakiote eri?... bueno, bi monagilloak? ta sakristaue, ta denak prozesioan. Letania, letania kantatzen bidian, ta gero, alleatzen giñenian lekue? apezak an itten zittuen bee errezoak, konjuroak, alde batia, errezatu, gio buelta, beste aldia, lau aldetaa, ta beikatzen tzuen... egun betes? Konjurotoki, beste egunian? juaten giñen errot ondoa, ta beste egunian? errien... errien, a esto... erritik?... garrenian, dana, erri-errien ezkiñen, o eskin betian edo bestian, ta an itten zittuen bee errezoak, eta... ya está, oriek zeen konjuroak, ta bidean ee... bidean e letanía, letanía de los santos: Santa Catalina, San Silvestre, ta nik? ze dakit zer...
 - Zertarako konjuratzen zuen?
 - Kanpoak-eta guardatzeko...

- Harritik eta?
- Arritik eta, bai, guardatzeko.
- Erauntsiak eta...
- Erauntsiak... guardatzeko; eta mala tenpestat, e?
- Eta konjurtzean, zer esaten zuen?
- Letaniak ee... erraz, ezta? guk, kontestatu: "Ora pro nobis"...
- Bai, baina, zer beste?
- Besteik etzen, ori.
- Konjuro egitean zer esaten zuen?
- Letania!
- Hori besterik ez?
- Letania konjura, santu guziek atratzen zittuen: San Silvestre, Santa... Jesus! Santa Se-, e? bai, banakin nik ee... dena!
- Baina letaniak (kantatu), besterik ez...
- Letaniak? bidian letania ta gero an, errezatzen zuen, bee... errezoak!
- Hori, hori; zer zen errezu hura?
- Nik eztakit zer, latin, en latin e... latin ta, buelta alde batia ta buelta bestia ta, berak ee, apezak ee errezatzen zuen ta, bee isopoakin uste dut, bee isopoakin? ta...

3. Ihabarren, San Juan eguneko errituen eragina San Antonekoan

- **Erref:** AKL-006/001
- **Iraupena:** 0:05:14. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:05:14
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

<p>Ihabarren, San Juan eguneko errituen eragina San Antonekoan. Apaizaren bedekazioak. San Juan suaren inguruan zer esaten zen. Sortak.</p>

4. Gabonetan egur bat erretzeko ohitura eta afari berezia

- **Erref:** AKL-006/002
- **Iraupena:** 0:06:46. **Hasi:** 00:05:14. **Bukatu:** 00:12:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

<p>Eguberrietan, afaltzen hasi baino lehen egur handi bat botatzen zuten sutara, "Jainkoarendako". Gero beste txikiago batzuk, Ama birjinarentzat, etxekoentzat edo beste pertsona batzuentzat. Egurra ez zen osorik erre behar. Gabon gaueko afaria.</p>

5. Urteberriko kopla ezagunen arrastoak I

- **Erref:** AKL-007/001
- **Iraupena:** 0:03:41. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:03:41
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

Urteberri egunean kantatzen zituzten koplen inguruko kontuak.

6. Urteberriko kopla ezagunen arrastoak II

- **Erref:** AKL-007/002
- **Iraupena:** 0:03:19. **Hasi:** 00:03:41. **Bukatu:** 00:07:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

Urteberri egunean kantatzen zituzten koplen inguruko kontuak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-08-24

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com